

Adaptacja z muzyką w tle

Katarzyna Forecka-Waśko

We wrześniu drzwi przedszkola otwierają się dla dzieci. Powitamy nowych przedszkolaków, dla których rozpocznie się proces adaptacji do nowego miejsca, nauczycieli, koleżanek i kolegów. Ale zobaczymy też znajome już nam twarze, niemalże domowników placówki, którym przedszkole jest znane, którzy są z nim oswojeni. Pamiętajmy jednak, że przez okres wakacji znane nam dzieci też się zmieniły. Nie tylko urosły, ale też zdobyły nowe doświadczenia, rozwinęły się fizycznie i emocjonalnie.

Grupa, z którą pracowaliśmy dotychczas, posiada więc inną dynamikę. Powinniśmy zatem poświęcić czas i uwagę, by poznać ją na nowo. W tym roku wyzwanie wydaje się tym trudniejsze, że wielu wychowanków było nieobecnych w przedszkolu od ponad pół roku. Niepewność, odzwyczajenie od fizycznego kontaktu, lęk przed funkcjonowaniem w grupie – to tylko część problemów, które mogą się pojawić w nowym roku.

Pierwsze spotkania z muzyką zarówno w przypadku dzieci nowo przybyłych, jak i starszych przedszkolaków powinny zatem ułatwiać i wspierać realizację zabaw o charakterze integracyjnym. Pozwalają one dzieciom poznać się nawzajem, nawiązać kontakt, poczuć się dobrze i bezpiecznie we własnym towarzystwie. Niwelują stres związany z przebywaniem w nowym i obcym miejscu, pozwalają na odnalezienie oparcia w nauczycielu oraz grupie rówieśniczej.

W kręgu zabaw integracyjnych zabawy muzyczne zajmują szczególne miejsce, i to z kilku powodów. Zdaniem M. Suświłło (zob. M. Suświłło, *Psychopedagogiczne uwarunkowania wczesnej edukacji muzycznej*, s. 38) łagodzą one przebieg adaptacji, pozwalają zaspokoić naturalną potrzebę ruchu, ekspresji, zabawy. Społeczny charakter zabaw muzyczno-ruchowych sprzyja socjalizacji, dzieci realizują w ten sposób potrzebę akceptacji grupy rówieśniczej, tworzą i wzmacniają więzi grupowe. Wspomniane procesy będziemy więc skutecznie stymulować, jeśli do repertuaru zabaw integracyjnych włączymy śpiew, taniec i grę na instrumentach.

Śpiew na otarcie lez

Piosenka w przedszkolu pełni funkcje integracyjne, edukacyjne, umuzykalniające. Dodatkowo łagodzi stres, uspokaja, reguluje oddech. Wspólny śpiew może być pomocny w ustalaniu porządku dnia, albowiem piosenką możemy się witać i żegnać, może ona towarzyszyć czynnościom porządkowym i organizacyjnym, takim jak sprzątanie sali, ubieranie, wspólny spacer. Z piosenką jest weselej i ciekawiej. Jej tekst może pełnić funkcje edukacyjne, a zarazem terapeutyczne poprzez opis sytuacji i emocji związanych z pierwszymi dniami w przedszkolu. Tematyczne odwołanie się do literatury muzycznej (a także prozy) pozwoli dzieciom zrozumieć, że sytuacja, w której się znajdują, jest naturalna, a zatem tym łatwiej ją zaakceptują.

Podczas wspólnej aktywności muzycznej warto na samym początku skorzystać z repertuaru już znanego. W przypadku dzieci, które chodziły wcześniej do przedszkola, możemy

sięgnąć do piosenek, płaśów, tańców i zabaw z minionego roku. Taka powtórka będzie pełnić funkcję utrwalającą, a także – co z punktu widzenia integracji jest bardzo istotne – pozwoli powrócić do przeżyć i wspomnień z roku poprzedniego. Dzieci będą mogły przypomnieć sobie wspólne zabawy, przedstawienia, ulubione tańce. Poczują więc, że stanowiły grupę i są nią nadal. To wpłynie pozytywnie na odnowienie więzi.

W przypadku nowych przedszkolaków zastanówmy się, które piosenki i zabawy ruchowe mogą znać już z domu. Ich wykorzystanie stworzy wrażenie ciągłości, stałości. Jeśli sięgniemy do popularnego repertuaru zabaw muzycznych, jak np. „Stary niedźwiedź”, „Karuzela”, „Julijanka”, wówczas okaże się, że większość dzieci będzie mogła od razu, bez konieczności nauki tekstu i objaśnień, uczestniczyć w zabawie. Wyjdźmy od rzeczy znanych i powoli wprowadzajmy nowe. Pamiętajmy przy tym, że chociaż większość tych zabaw odbywa się w kręgu, to możemy je wykonywać początkowo swobodnie, w rozsypce. Tworzenie kręgu, chwytanie się w nim za ręce, jest jeszcze trudne i zajmie nam zbyt wiele czasu.

Poszukując inspiracji do pierwszych zabaw z muzyką, warto zajrzeć do wielokrotnie przytaczanej przeze mnie publikacji M. Bogdanowicz *W co się bawić z dziećmi? Piosenki i zabawy wspomagające rozwój dziecka*. W książce odnajdziemy piosenki i zabawy z imionami, na powitanie i pożegnanie, utrwalające nazwy części ciała oraz schemat jego budowy, świadomość prawej i lewej strony, a także opowieści ruchowe. Zaprezentowany tam repertuar zapewne

Podczas wspólnej aktywności muzycznej warto na samym początku skorzystać z repertuaru już znanego. W przypadku dzieci, które chodziły wcześniej do przedszkola, możemy sięgnąć do piosenek, płaśów, tańców i zabaw z minionego roku. Taka powtórka będzie pełnić funkcję utrwalającą, a także – co z punktu widzenia integracji jest bardzo istotne – pozwoli powrócić do przeżyć i wspomnień z roku poprzedniego.

okaże się Czytelnikom w większości znany, jednak zebrany w jednej publikacji oraz usystematyzowany, z powodzeniem może uchodzić za elementarz edukacji przedszkolnej i działań o charakterze integracyjnym.

W naszych codziennych zajęciach muzycznych powinny znaleźć się także piosenki z elementami wyliczanek, poprzez które wybiera się uczestników zabawy. Ta forma jest przez dzieci bardzo lubiana, a równocześnie uczy bardzo istotnych umiejętności – czekania na swoją kolej oraz akceptowania sytuacji, w której nie zostajemy wybrani w zabawie. Przykładem takiej piosenki dla dzieci najmłodszych jest „Pszczółka” (muz. i sł. D. Jagiełło, K. Jagiełło) ze zbioru *Piosenki, zabawy i tańce dla dzieci*, dla dzieci starszych zaś „Niegzeczna myszka” (sł. A. Tarczyńska, muz. F. Leszczyńska) ze zbioru *Rozśpiewane przedszkole* autorstwa Urszuli Smoczyńskiej-Nachtman lub „Sowa” (sł. A. kamieńska, muz. H. Londzin) ze zbioru *Przedszkolaki bawią się i śpiewają* autorstwa Józefy Lenartowskiej.

Muzyka wprawia w ruch

W wychowaniu przedszkolnym niezwykle ważna jest aktywność fizyczna wyrażana w tańcu lub improwizacji. Pamiętajmy, że ruch jest jedną z podstawowych form ekspresji małego dziecka. Podczas tańca dzieci nawiązują fizyczny kontakt, uczą się bycia w parze, kole i innych figurach tanecznych. Wspólny

ruch wnosi dużo radości. Maluchy obserwują się wzajemnie i przez naśladownictwo łatwiej się uczą, rozwijają umiejętności koordynacyjne, motoryczne. Chętniej też powtarzają sekwencje ruchowe obserwowane w wykonaniu kolegów. W ten sposób nabywają nowe umiejętności ruchowe, które chętnie wspólnie ćwiczą nawet w czasie wolnym.

Bardzo ważnym aspektem wspólnego tańca jest brak poczucia alienacji, samotności. Dzieci w ruchu są zazwyczaj wesole i spontaniczne. W zabawach tanecznych chętnie zmieniają pary w określonym czasie muzycznym, nie zastanawiając się nad sympatiami czy antypatiami. Tańce o charakterze integracyjnym są zwykle dość proste, nie posiadają skomplikowanych kroków czy figur.

Niezwykle ważną grupę tańców integracyjnych stanowią polskie tańce i zabawy ludowe. Ich wesole, a często wręcz humorystyczny charakter, z pewnością okaże się nieoceniony w pierwszych wrześnieowych dniach zabaw w przedszkolu. W książce Piotra Kulki *Tradycyjne gry i zabawy w Wielkopolsce* odnajdziemy wiele ciekawych propozycji wyliczanek, gier i zabaw oraz zabaw tanecznych, które wywodzą się z powszechnie znanych zabaw podwórkowych. Dzięki nim dzieci mogą ćwiczyć wiele zróżnicowanych umiejętności, a pośród nich: umiejętności sprawnościowe, kształtujące szybką reakcję ruchową i orientację przestrzenną, umiejętność podejmowania decyzji. Podczas takich

Dzięki zabawom ludowym dzieci mogą ćwiczyć wiele zróżnicowanych umiejętności, a pośród nich: umiejętności sprawnościowe, kształcące szybkość reakcję ruchową i orientację przestrzenną, umiejętność podejmowania decyzji. Podczas takich zabaw dzieci rozwijają wyobraźnię, umiejętność wcielania się w role, uczą się zarówno empatii, jak i sprytu. Poznają reguły rządzące zabawą, a także sekwencje ruchów i zachowań w zabawie, grze czy tańcu.

zabaw dzieci rozwijają wyobraźnię, umiejętność wcielania się w role, uczą się zarówno empatii, jak i sprytu. Poznają reguły rządzące zabawą, a także sekwencje ruchów i zachowań w zabawie, grze czy tańcu. Możemy być pewni, że zabawy, które w szczególności przypadną im do gustu, przeniosą na własne podwórka, do grup rówieśniczych, przyczyniając się do transmisji wiedzy na temat polskiej kultury.

Przykładami bardzo popularnych zabaw, które nie są wprawdzie połączone z tańcem i śpiewem, ale są bardzo przez dzieci lubiane, są: „Król Lul”, „Król patrzy”, „Gąski, gąski do domu”, „Ślepa babka”. Z kolei zabawy, w których śpiew i elementy taneczne są obecne, to „Przepióreczka”, „Baran”, „Tańcowały dwa Michały”, „Ojciec Wirgiliusz”, „Praczkę”.

Na bębenku marsza gram

Pierwsze spotkania z muzyką warto wzbogacić o jedną z ulubionych form aktywności muzycznej dziecka – grę na instrumentach. Zdarza się bowiem, że dzieci mniej chętnie śpiewają czy tańczą, ale gra na instrumentach zawsze wywołuje uśmiech i entuzjazm, niezależnie od wieku. Warto przy tym zaznaczyć, że wspólna gra posiada nieocenione walory, albowiem uczy pracy w grupie, kształci umiejętność wzajemnego słuchania i koncentracji uwagi, wyzwala ambicję do uzyskania określonego efektu w wymiarze estetycznym. Pozwala także rozwijać umiejętności wykonawcze i stymuluje twórcze podejście do kontaktu z muzyką. Radość i satysfakcja ze wspólnego muzykowania zachęcają do podejmowania innych działań zespołowych wymagających dyscypliny wykonawczej, precyzji, umiejętności wzajemnego słuchania.

Tematem zabaw z wykorzystaniem przedszkolnego instrumentarium mogą być sceny z życia domowego lub przedszkolnego. Z powodzeniem można próbować improwizacji instrumentalnych obrazujących poranny pośpiech, drogę do przedszkola, dźwięki ulicy czy kłótnię rodzeństwa. Instrumenty możemy wykorzystać także do ilustracji dźwiękowej wiersza, akompaniamentu piosenki, tańca ludowego lub innego utworu muzycznego.

Warto pamiętać, że wprowadzanie instrumentów musi się odbywać w określonej kolejności. U dzieci młodszych najlepiej sprawdzą się jajka grzechotki, marakasy, klawesy. W zbiorze Ireny Pfeiffer *Czarodziejska paleczka* odnajdziemy propozycje instrumentacji zarówno tekstów literackich, jak i krótkich piosenek.

Opisane powyżej przykłady aktywności oraz ich zastosowanie wskazują jedynie kierunek podejmowanych działań. Jestem przekonana, że obecność muzyki wprowadzi radość i uśmiech podczas pierwszych dni pobytu dzieci w przedszkolu, a przedszkolakom debiutantom przyniesie ukojenie. Przekonałam się wielokrotnie, że śpiew ma wartości terapeutyczne, i często podczas kilku początkowych zajęć w przedszkolu staram się mówić niewiele, a więcej śpiewać. Z całkiem dobrymi efektami. Powtórzę zatem: dobroczynny wpływ aktywności muzycznej jest nie do przecenienia, pamiętajmy o tym przez cały nadchodzący rok. ■

Bibliografia

- Bodanowicz M., *W co się bawić z dziećmi*, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2009.
- Kappert D., *Tańcząc z dziećmi*, Kined – Joanna Zwoleńska, Warszawa 2005.
- Kulka P., *Tradycyjne gry i zabawy w Wielkopolsce*, Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, Poznań 2015.
- Lenartowska J., *Przedszkolaki bawią się i śpiewają*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1987.
- Sacher W.A., *Pedagogika muzyki*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 2012.
- Smoczyńska-Nachtman U., *Rozśpiewane przedszkole*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1982.
- Siedlecka B., Biliński W., *Taniec w edukacji dzieci i młodzieży*, Wydawnictwo AWF we Wrocławiu, Wrocław 2003.
- Suświłło M., *Psychopedagogiczne uwarunkowania wczesnej edukacji przedszkolnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2001.